

УДК 004.775:070:82–9(477.64-2)

Д. Р. Кузнецов, К. Г. Сірінюк-Долгарьова

ЖАНРОВА ДИФУЗИЯ В КОНТЕНТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ОНЛАЙН-МЕДІА

У статті проаналізовано явище жанрової дифузії на прикладі регіональних інтернет-видань Запоріжжя, виокремлено найпопулярніші жанри-гібриди, що найчастіше зустрічаються на новинних веб-сайтах регіону. За допомогою методів аналізу та синтезу, якісно-кількісного контент-моніторингу досліджено репрезентацію новітніх жанрових різновидів у регіональній інтернет-журналістиці. Зокрема, увагу зосереджено на трансформації інформаційних і аналітичних жанрових форм, їх взаємопроникненні й гібридизації в контексті розвитку конвергентних масмедіа.

Ключові слова: дифузія, контент, жанр, онлайн-медіа, регіональні ЗМІ.

I. Вступ

Упродовж останніх десятиліть через постійний вплив глобалізаційних тенденцій транскордонності, конвергенції й мультимедіатизації засоби масової інформації зазнають значних трансформацій. Змінюються технічне оснащення, структура та алгоритм роботи редакцій, кількість людей у штаті тощо. Хоч це суттєво впливає на якість їхньої роботи, найважливішим для будь-якої редакції залишається інформація, котру вона продукує.

Журналістський контент завжди оформлений у певну форму. У журналістикознавстві різновиди форм прийнято називати жанрами. Наприклад, з-поміж безлічі тлумачень українські науковці у словнику термінів журналістики подають таке визначення: «Жанр журналістики – історично сформований стійкий тип медіа-твору з відповідною структурою, способом засвоєння фактичного матеріалу та функціями» [6, с. 38].

Українська жанрологія суттєво відрізняється від західних концепцій, поки що не приділяє належної уваги явищу жанрової дифузії. Тож проблема полягає у відсутності взаємозв'язку між традиційними жанровими класифікаціями та новітніми тенденціями журналістики, що свідчить про її актуальність. Виникає прірва між традиційними підходами в розумінні класифікації сучасних журналістських матеріалів і професійною практикою. Водночас виникає дисбаланс у роботі журналістських редакцій через неможливість окреслити жанрову форму матеріалу в процесі його планування, що призводить до непорозуміння на рівні «журналіст-редактор».

II. Постановка завдання та методи

Мета статті – прослідкувати й виявити елементи жанрової дифузії, виокремити жанри-гібриди в регіональних онлайн-медіа й охарактеризувати їх.

Наразі зростає кількість українських учених, які розглядають явище жанрової дифузії, окреслюючи різноманітні аспекти цієї проблематики. До кола таких дослідників належать О. Голік, А. Іващук, К. Чорна, С. Шебеліст та ін. У своїх працях вони віддають перевагу вивченню дифузії як явища загалом або в окремих різновидах медіа: на радіо, на телебаченні, у пресі або в Інтернеті. Зокрема, бракує розвідок щодо проблеми жанрової дифузії в контексті регіональних інтернет-видань.

У ході нашого наукового дослідження використано методи аналізу й синтезу для опрацювання наукових джерел, узагальнення одержаної інформації, спостереження та якісно-кількісний контент-моніторинг.

III. Результати

Огляд літератури, що стосується функціонування жанрів журналістики та проблеми їхньої ідентифікації, дає змогу зрозуміти, що, слідкуючи за актуальними тенденціями в розвитку медійного простору, науковці не оминають таких практично важливих тем, як жанрова дифузія. Обрані джерела формують достатню теоретико-методологічну базу для подальшого дослідження.

Перш ніж заглибитися у взаємодію жанрів, потрібно встановити вже існуючі межі класифікацій. Саме таку роботу провела І. Волякова, зібравши в своїй статті «Жанрові класифікації в журналістикознавстві: основні підходи» вісім типологічних структур авторства В. Пельта, В. Здоровеги, Є. Проніна, Л. Кройчика, М. Кіма, О. Тертичного, С. Гуревича та К. Ройманна [1, с. 33–36].

Для нашого дослідження регіональних онлайн-ЗМІ Запоріжжя ми обрали за основу класифікацію О. Тертичного, оскільки, поділяючи жанри журналістики на три традиційні групи (інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні), науковець виокремлює деякі жанрові утворення, які не згадуються в працях інших учених, а отже, вважаємо його класифікацію найповнішою.

Розглядаючи проблему жанрової ідентифікації через дифузію також потрібно взяти до уваги дисертаційну роботу О. Голік «Взаємкореляція та взаємозбагачення жанрів: новітні тенденції розвитку журналістської творчості», у котрій вона наводить дефініцію цього поняття: «Взаємкореляція (дифузія) жанрів – це процес утворення нових жанрових моделей (різновидів чи модифікацій) на основі взаємної залежності, взаємозумовленості різних критеріїв вибору жанру, його константних та змінних елементів, коли навколо одного домінантного компонента будується структура з новими змінними, проходить перегрупування складників» [2, с. 13].

Інше, проте не менш актуальне визначення жанрової дифузії наводить у своїй статті «Дифузійні та жанрові утворення в телевізійному просторі» К. Чорна: «Дифузія жанрів – явище еволюційного перетворення жанрів, пов'язане з інтерференцією й химеризацією, що особливо яскраво виявляється в гострому тимчасовому періоді внаслідок змін необхідних істин і перебудови парадигми (що, наприклад, призвело до заміни диктора як «голови, що вміє говорити», на ведучого-коментатора, інакше – на модератора, а інформаційної програми – на аналітичну)» [7, с. 189].

Простежуючи історію розвитку й дослідження проблеми, С. Шебеліст опублікував статтю під назвою «Трансформаційні процеси в системі журналістських жанрів», у котрій зауважив, що трансформація жанрів у ЗМІ бере початок із суспільно-політичної реальності, що склалася в Україні після 1991 р. Також він наголосив, що тенденції до розширення меж журналістських жанрів ще в 1970-х рр. описувала В. Учонова на прикладі асиміляції інформаційного репортажу та деяких аналітичних утворень. «Саме у 1990–2000 рр. гібридизація, дифузія і жанрове вібрування набули виразних обрисів і форм», – зазначає С. Шебеліст [8, с. 279].

Продовжила дослідження проблеми явища А. Івашук статтю «Трансформація жанрів і проблема їхньої ідентифікації в теорії та журналістській практиці», в котрій поставила наголос на тому, що питання жанрової дифузії особливо гостро стоять у сьогоденні, бо, відповідаючи потребам практиків, жанрові групи стали розвиватися з великою швидкістю, як наслідок – їх не можуть тримати під контролем працівники редакційних колективів. Також авторка наводить практично зумовлену актуальність досліджень: «На практиці це означає – неправильно поставлене завдання, отже – неправильно зібрану інформацію, наслідок – дубляж жанрів на одній шпальті, коли, замість репортажу з добіркою інформаційних заміток, маємо два репортажі без розбивки» [4, с. 389].

Аналізуючи жанровий аспект сучасного телевізійного контенту, Д. Дзюба доходить висновку, що вирішення проблеми вимагає звернення до законів існування медіа-індустрії та контент-аналізу в контексті сучасних тенденцій розвитку сфери масових комунікацій [3, с. 172].

У наших попередніх дослідженнях міжнародних інтернет-медіа, теоретико-методологічних аспектів вивчення новинного онлайн-дискурсу ми також визначили, що інтернет-новини мають власні особливості через специфіку віртуального простору й потребують окремого підходу до створення та дистрибуції [5, с. 41].

Дослідницьке питання нашої статті полягає в невідповідності класичних типологічних розподілів журналістських жанрів видозміненим і специфічним потребам сучасного інформаційного простору.

Для доведення цієї думки проведено якісно-кількісний контент-моніторинг популярних інтернет-видань Запоріжжя. Об'єктом емпіричного дослідження стали портали «061.ua», «Актуально» та «Z-city»; предметом – повідомлення (суцільна вибірка новин з позначкою «Головні новини» або у відповідній рубриці), що проходили редакційний відбір та публікувалися на головних сторінках веб-сайтів, – усього 77 текстів. Моніторинг тривав протягом тижня (13.11.2017–19.11.2017). Контрольний зріз текстів проводили щодоби о 21:00, коли всі важливі новини дня вже були опубліковані.

Першочерговим і безкомпромісним спостереженням моніторингу стала цілковита відсутність художньо-публіцистичних жанрових утворень. На наш погляд, це зумовлено саме видозміною потреб користувачів та втручанням інтересів медіа-інвесторів, що призводить до зростання кількості інформаційно-аналітичних матеріалів на суспільну та політичну тематику. Проте це має стати предметом окремого ґрунтовного дослідження.

Наступним важливим результатом дослідження стало виявлення великої кількості матеріалів, які зазнали жанрових трансформацій. Із-поміж проаналізованих 77 матеріалів 25 – такі, що за формою можна зарахувати до жанрів-гібридів. Загалом картина розподілу матеріалів за жанровими формами з урахуванням жанрової дифузії виглядає так (рис. 1).

Рис. 1. Результати контент-моніторингу: розподіл матеріалів за жанровими групами

Важливо зауважити, що зміна жанрово-типологічних характеристик матеріалів має два різновиди:

- міжгрупова дифузія;
- дифузія в межах однієї жанрової групи.

Явище міжгрупової дифузії окреслює поєднання утворень між аналітичними та інформаційними жанрами. Серед найуживаніших сполучень, що були спостережені в процесі моніторингу, такі:

- замітка з елементами аналітики;
- замітка-коментар;
- замітка з елементами репортажу;
- замітка з елементом інтерв'ю;
- звіт з елементами аналітики;
- звіт-коментар.

На нашу думку, передумовами виникнення матеріалів зазначених сполучень можуть бути ті ж суспільно-політичні аспекти, що виштовхнули з поля вживаності художньо-публіцистичні жанри. Проте, варто визнати, що видозміни такого характеру мають виключно позитивний вплив на загальну концепцію контенту, бо несуть у собі більшу кількість інформації, що приводить до суттєвої економії читацького часу, а це є основною тенденцією розвитку сучасних онлайн-медіа.

Дифузія в межах однієї жанрової групи має дещо інший характер. Якщо міжгрупові утворення прагнуть проаналізувати чи доповнити коментарем інформаційний привід (або навпаки прив'язати актуальну подію до проблеми, що висвітлюється), трансформації всередині групи скоріш розкривають інший аспект теми твору, не виходячи за межі типологічної структури.

Тож виводимо основні утворення в межах відповідних груп:

- звіт-замітка (інформаційна група);
- огляд коментарів (аналітична група);
- аналітична стаття з елементами інтерв'ю (аналітична група).

Окремо в межах проведеного моніторингу встановлено, що один із досліджуваних порталів, а саме «Z-city», активно використовує у своїх публікаціях явище інфотейнменту. Практично всі з проаналізованих матеріалів містили суттєве емоційне забарвлення й мультимедійні засоби (фото та відео) з метою привернення більшої уваги читачів.

IV. Висновки

Отже, на основі проведеного аналізу відзначимо тенденцію взаємопроникнення журналістських жанрів у межах типологічних угруповань. Тижневий якісно-кількісний контент-моніторинг трьох регіональних інформаційних порталів Запоріжжя, під час якого були проаналізовані 77 матеріалів, засвідчив, що третина (32%) опрацьованих публікацій зазнали дифузійних трансформацій. Крім цього, окреслено два типи дифузійних утворень: міжгрупові та ті, що зазнали трансформацій у межах однієї типологічної групи. Ми охарактеризували типологічну класифікацію таких утворень, окремо наголосивши на зростанні мультимедіатизації та інфотейнменту на теренах регіональних онлайн-медіа.

Отже, розробка проблеми жанрової дифузії в українській журналістиці перебуває на початковому етапі, а отже, є актуальною та потребує подальшого дослідження. Отримані результати

можуть бути використані як підґрунтя для подальших наукових розвідок щодо явища жанрової дифузії та характеристики новітніх жанрових типологічних структур, що відповідають потребам сучасності та знайдуть практичне використання в редакціях всеукраїнських і регіональних онлайн-медіа.

Список використаної літератури

1. Вялкова І. О. Жанрові класифікації в журналістикознавстві: основні підходи. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2010. № 11. С. 32–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpupu_2010_11_7.
2. Голік О. В. Взаємодія та взаємозбагачення жанрів: новітні тенденції розвитку журналістської творчості : автореф. дис. ... канд. соц. ком. : 27.00.04. Київ, 2009. 17 с.
3. Дзюба Д. Жанровий аспект сучасного телевізійного контенту. Постановка проблеми. *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії*. 2012. Вип. 12. С. 167–173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2012_12_26.
4. Іващук А. А. Трансформація жанрів і проблема їхньої ідентифікації в теорії та журналістській практиці. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2013. № 27. С. 375–391. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvzn_2013_27_43.
5. Сіриньок-Долгарьова К. Г. Глобальний новинний дискурс: тенденції функціонування англо-мовних інтернет-медіа : монографія. Запоріжжя : ЗНУ ; Київ : ВПЦ, 2012. 182 с.
6. Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті / І. І. Бабушак та ін.; за заг. ред. Ю. М. Бідзілі. Ужгород : Закарпаття, 2007. 223 с.
7. Чорна К. В. Дифузні та жанрові утворення в телевізійному просторі. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2014. Вип. 32. С. 187–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2014_32_27.
8. Шебеліст С. Трансформаційні процеси в системі журналістських жанрів. *Вісник Львівського ун-ту. Серія теле- та радіожурналістика*. 2010. Вип. 9. Ч. 1. С. 274–280. URL: http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n9/tele-and_radio_journalism-9-42.pdf.

References

1. Vialkova, I. O. (2010). Genres classifications in media studies: main approaches. *Scientific Herald of Ushynskiy Southern Ukrainian State Pedagogical University*, 11, 32–40. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpupu_2010_11_7 (in Ukrainian).
2. Golik, O. V. (2009). Inter correlation and mutual enrichment of genres: newest tendencies of development of journalistic creativity. PhD thesis auto synopsis. Kyiv (in Ukrainian).
3. Dziuba, D. (2012). Genre aspect of modern television content. Setting a problem. *Ukrainian art studies: materials, research, reviews*, 12, 167–173. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2012_12_26 (in Ukrainian).
4. Ivaschuk, A. A. (2013). Transformation of genres and the problem of their identification in theory and journalistic practice. *Humanitarian education at technical higher educational establishments*. 27. 375–391. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvzn_2013_27_43 (in Ukrainian).
5. Sirinyok-Dolgaryova, K. G. (2012). Global news discourse: tendencies of functioning of English-language internet-media. Zaporizhzhia, Kyiv (in Ukrainian).
6. Bidzilia, Y., Ed. (2007). Journalist's Dictionary: terms, mass media, figures. Uzhgorod (in Ukrainian).
7. Chorna, K. V. (2014). Diffuse and genre formations in the television space. *Actual problems of history, theory and practice of artistic culture*, 32, 187–193. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2014_32_27 (in Ukrainian).
8. Shebelist, S. (2010). Transformation processes in the system of journalistic genres. *Visnyk of Lviv Univ. TV and Radio Journalism Series*, 9, 1, 274–280. Retrieved from: http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n9/tele-and_radio_journalism-9-42.pdf (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 24.11.2017.

Кузнецов Д. Р., Сиринёк-Долгарёва Е. Г. Жанровая диффузия в контенте региональных онлайн-медиа

В статье проанализировано явление жанровой диффузии на примере региональных интернет-изданий Запорожья, выделены самые популярные жанры-гибриды, часто встречающиеся на новостных сайтах региона. Используя методы анализа и синтеза, качественно-количественного контент-мониторинга, авторы исследуют репрезентацию новейших жанровых разновидностей в региональной интернет-журналистике. В частности, внимание сосредоточено на трансформации информационных и аналитических жанровых форм, их взаимопроникновении и гибридизации в контексте развития конвергентных массмедиа.

Ключевые слова: диффузия, контент, жанр, онлайн-медиа, региональные СМИ.

Kuznetsov D. R., Sirinyok-Dolgaryova K. G. Genres Diffusion in Content of Regional Online Media

Research methodology. *The basis of the research are the methods of analysis and synthesis - during the processing of scientific sources, the synthesis of the received information; observation and qualitative and quantitative content-monitoring – during work with the empirical base of research, collection of statistical data, its processing and the derivation of the typological classification of hybrid genres in regional online publications.*

Results. *The phenomenon of genre diffusion in Zaporizhzhya Internet publications is characterized, typical hybrid genres are singled out. Two types of diffusion formations were outlined: intergroup and those undergoing diffuse transformations within a single typological group. It is revealed that the dominant trend is the emergence of informational and analytical genre hybrids. The article emphasizes that the preconditions of such changes may be the same socio-political phenomena that have pushed out of usage of artistic and journalistic genres. The authors point out that modifications of this nature have only positive impact on the overall concept of media content, since they cause the diversification of information, which leads to significant saving of a reader's time that is the main prerogative of modern online media. Separate attention has been paid to the growth of multimedia and infotainment in the field of regional online media.*

Novelty. *There were improved journalistic scholarly knowledge on the interrelationship of genres within the existing classifications concerning the interpenetration of three genre groups: informational, analytical and artistic-journalistic. There was expanded the scope of the study of genre diffusion as a phenomenon as a whole and in certain types of media, in particular in the context of regional Internet publications.*

The practical significance. *The obtained results can be used as a basis for further scientific research on the phenomenon of genre diffusion and the characteristics of the latest genre typological structures that will find practical use in the newsrooms of all-Ukrainian and regional online media.*

Key words: *diffusion, content, genre, online media, regional mass media.*